

Семенова С.М.

АНАЛІТИЧНИЙ ОБЛІК В УПРАВЛІННІ КАПІТАЛЬНИМИ ІНВЕСТИЦІЯМИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ВОДНОГО ТРАНСПОРТУ

Водний транспорт як фондоємна галузь національної економіки потребує значного оновлення об'єктів портової інфраструктури та флоту. Для інформаційного забезпечення прийняття необхідних інвестиційних рішень даних синтетичного обліку та агрегованої фінансової звітності недостатньо, тому постає проблема розробки системи аналітичного обліку і управлінської звітності з урахуванням галузевої специфіки та сучасних потреб.

Ключові слова: капітальні інвестиції, аналітичний облік, управлінська звітність, водний транспорт.

Постановка проблеми. Капітальні інвестиції представляють собою витрати на будівельно-монтажні роботи, реконструкцію, розширення, технічне переозброєння вже діючих виробничих потужностей та придбання необоротних активів. За офіційними даними Державної служби статистики України [12], за 2015 р. обсяг освоєних капітальних інвестицій склав 251154,3 млн. грн., що у порівнянних цінах на 1,7 % менше від показника 2014 р. Капітальні інвестиції в галузі транспорту, складського господарства, поштової та кур'єрської діяльності становлять 16278 млн. грн., з них у водний транспорт – 333,8 млн. грн. Найбільшу частку капітальних інвестицій у 2015 р. склали вкладення в будівлі та споруди – 51,6 %, у машини, обладнання, інвентар і транспортні засоби – 37,7 %. Для підприємств водного транспорту в умовах значного зносу необоротних активів, нестачі коштів, збитковості, обмеженості бюджетного фінансування та амортизаційних відрахувань питання капітальних інвестицій стоїть надзвичайно гостро. Для інформаційного забезпечення прийняття необхідних інвестиційних рішень даних синтетичного обліку та агрегованої фінансової звітності недостатньо, тому постає проблема розробки системи аналітичного обліку і управлінської звітності з урахуванням галузевої специфіки та сучасних потреб.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні й методологічні основи управління та обліку капітальних інвестицій розкриті у працях науковців: О.С. Гавриловського [1], О.В. Доценко [2], Я.О. Ізмайлова [3], С.М. Кафки [4], К.О. Пасько [7], Д.О. Рзаєва [11], та ін. Дослідження вітчизняних та зарубіжних фахівців показали достатньо глибоке вивчення питань, які стосуються процесу капітального інвестування, проте особливості аналітичного обліку капітальних інвестицій на підприємствах водного транспорту в літературі не розкриті.

Невирішена раніше частина загальної проблеми. Синтетичний облік капітальних інвестицій ведеться на рахунку 15 «Капітальні інвестиції», який має субрахунки [10]: 151 «Капітальне будівництво»; 152 «Придбання (виготовлення) основних засобів»; 153 «Придбання (виготовлення) інших необоротних матеріальних активів»; 154 «Придбання (створення) нематеріальних активів»; 155 «Придбання (вирощування) довгострокових біологічних активів». Оскільки капітальні інвестиції здійснюються у формі нового будівництва, реконструкції, модернізації, розширення, дообладнання, створення або придбання необоротних активів, регламентовані субрахунки синтетичного обліку не відповідають потребам оцінки всіх напрямів і видів капітальних інвестицій, що вимагає побудови відповідного аналітичного обліку і розробки форм управлінської звітності щодо бюджетування та освоєння капітальних інвестицій на підприємствах водного транспорту.

Мета статті. Метою статті є визначення напрямів покращення аналітичного обліку та звітності в системі управління капітальними інвестиціями підприємств водного транспорту в сучасних умовах з урахуванням їх галузевої специфіки.

Виклад основного матеріалу. На основі огляду спеціальної літератури встановлено, що термін «капітальні інвестиції» трактується переважно як «витрати на розширення і відтворення основних фондів». Проте, перш за все, слід відзначити, що з прийняттям Податкового кодексу України [8] слово «фонди» з точки зору обліку не вживається, є основні засоби, нематеріальні активи, інші необоротні матеріальні активи, необоротні активи. Тому відповідно до сучасних потреб обліку та врахування всіх форм і видів реального інвестування пропонується уточнене визначення капітальних інвестицій як сукупності коштів та ресурсів, які підприємство вкладає у придбання або створення підприємним чи господарським способом матеріальних і нематеріальних необоротних активів, а також у поліпшення, які підвищують їх первісну вартість. Тобто, крім сум придбання або створення об'єктів необоротних активів необхідно враховувати також суми витрат, що пов'язані з поліпшенням об'єкта (модернізація, модифікація, добудова, дообладнання, реконструкція тощо), що приводить до збільшення майбутніх економічних вигод, первісно очікуваних від використання об'єкта.

Згідно з Планом рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції до його застосування [10], для обліку витрат на придбання або створення матеріальних і нематеріальних необоротних активів призначений активний рахунок 15 «Капітальні інвестиції», за дебетом якого відображається збільшення зазначених витрат на придбання або створення матеріальних та нематеріальних необоротних активів, за кредитом – їх зменшення (введення в дію, прийняття в експлуатацію придбаних або створених нематеріальних активів тощо). Дебетове сальдо рахунку 15 як сума незавершених капітальних інвестицій у фінансовій звітності показується у I розділі активу Балансу (Звіту про фінансовий стан) у рядку 1005 «Незавершені капітальні інвестиції», крім того, у Звіті про рух грошових коштів показуються суми витрачання коштів на придбання необоротних активів – рядок 3260. У складі Приміток до річної фінансової звітності у II розділі «Капітальні інвестиції» показується склад капітальних інвестицій.

Для належного функціонування системи аналітичного обліку капітальних інвестицій слід враховувати різноманітність форм капітальних вкладень, що характеризують організаційні та фінансові умови здійснення інвестиційної діяльності. Тому необхідне приведення субрахунків аналітичного обліку до рахунку 15 «Капітальні інвестиції» у відповідність із структурою відтворення основних засобів і способами організації інвестиційного циклу.

На практиці, згідно з робочим планом рахунків, аналітика до рахунку 15 недостатня і не розкриває класифікації інвестицій, тому пропонується впорядкувати аналітичний облік в частині введення додаткових субрахунків, які задовольнятимуть інформаційні потреби аналізу і контролю капітальних інвестицій на підприємствах водного транспорту на прикладі ДП «Адміністрація річкових портів» (табл. 1).

З метою удосконалення робочого плану рахунків запропоновано деталізацію аналітичного обліку до рахунку 15 для виокремлення складових капітальних інвестицій за субрахунками: 151 – капітальне будівництво підприємним і господарським способом; 152 – придбання, виготовлення, модернізація, капітальний ремонт основних засобів; 153 – придбання, виготовлення, модернізація інших необоротних матеріальних активів; 154 – придбання та створення нематеріальних активів. Для обліку капітальних інвестицій запропоновано не об'єднувати в одному субрахунку виготовлення і модернізація основних засобів, тому що це різні за економічним змістом заходи – виготовлення і модернізація об'єкта.

У складі облікових реєстрів для обліку капітальних інвестицій передбачено журнал 4 і відомість 4.1. Журнал побудований за кредитовою ознакою. У відомості 4.1 облік капітальних інвестицій ведеться у розрізі субрахунків до рахунку 15 «Капітальні інвестиції». Капітальне будівництво (субрахунок 151) у відомості відображається лише за видами робіт і затрат, тобто за технологічною структурою. Крім того, передбачено групу показників, що стосуються затрат на будівництво господарським способом, зокрема: матеріали, заробітна

плата робітників, витрати по експлуатації будівельних машин і механізмів, інші витрати. У відомості також відображається попередня оплата постачальникам, підрядникам, хоча авансові платежі відносити до ще не здійснених капітальних інвестицій недоцільно.

Таблиця 1

Запропонована система рахунків аналітичного обліку капітальних інвестицій, розроблена на прикладі ДП «Адміністрація річкових портів»

Назва рахунку	Субрахунок							
	синтетичний		аналітичний					
	код	назва	код	I порядку	код	II порядку		
15 «Капітальні інвестиції»	151	Капітальне будівництво	1511	Підрядним способом	15111	Будівельні роботи		
					15112	Монтаж		
					15113	Інші роботи		
			1512	Господарським способом	15121	Матеріали		
					15122	Оплата праці і страхування		
					15123	Експлуатація машин		
					15124	Інші витрати		
			152	Придбання (виготовлення) основних засобів	1521	Придбання основних засобів	15211	Офісна техніка
							15212	Радіонавігаційне обладнання
							15213	Транспортні засоби
					1522	Виготовлення основних засобів	15221	Виготовлення основних засобів
							1523	Модернізація основних засобів
	1523	Модернізація основних засобів			15231	Мереж водопроводу		
					15232	ГТС		
					15233	Інших об'єктів		
	1524	Капітальний ремонт основних засобів	15241	ГТС				
			15242	Суден				
	153	Придбання (виготовлення) інших необоротних матеріальних активів	1531	Придбання інших необоротних матеріальних активів	15311	Закупівля рятувальних жилетів		
					15312	ЕККА		
					15313	Обладнання для суден		
					15314	Інші		
			1532	Виготовлення інших необоротних матеріальних активів	15321	Виготовлення інших необоротних матеріальних активів		
					1533	Модернізація інших необоротних матеріальних активів		
			1533	Модернізація інших необоротних матеріальних активів	15331	Обладнання суден		
					15332	Інші		
	154	Придбання (створення) нематеріальних активів	1541	Придбання нематеріальних активів	15411	Паспортизація ГТС		
					15412	Програми		
1542			Створення нематеріальних активів	15421	Створення нематеріальних активів			

Регістр синтетичного обліку відомість 4.1 має ряд недоліків: по-перше, він не передбачає пооб'єктний облік витрат і формування собівартості окремих інвестиційних об'єктів основних засобів, інших необоротних активів; по-друге, у ньому не передбачено ведення обліку витрат наростаючим підсумком з початку будівництва, реконструкції, оскільки процес здійснення капітальних інвестицій в окремі об'єкти може здійснюватися тривалий період; по-третє, не відображаються джерела фінансування капітальних інвестицій.

З метою надання необхідної інформації для прийняття управлінських рішень відповідно до запропонованої аналітики розроблено бюджет капітальних інвестицій, що передбачає визначення об'єктів та заходів інвестування з урахуванням специфіки діяльності підприємств водного транспорту, складу наявних необоротних активів та потреб їх оновлення і модернізації, тому серед об'єктів капітальних інвестицій визначено: 1) капітальне будівництво; 2) придбання (виготовлення) основних засобів (а саме: офісної техніки, радіонавігаційного обладнання, транспортних засобів); 3) придбання (виготовлення) інших необоротних матеріальних активів (закупівля рятувальних жилетів, обладнання для

теплоходів, ЕККА, інші); 4) придбання (створення) нематеріальних активів (паспортизація ГТС, комп'ютерні програми); 5) модернізація, реконструкція основних засобів (реконструкція мереж водопроводу, реконструкція ГТС, модернізація); 6) капітальний ремонт (ГТС та суден). Бюджет також передбачає визначення внутрішніх і зовнішніх джерел фінансування капітальних інвестицій за плановими і фактичними показниками (табл. 2).

Таблиця 2

Розроблена форма управлінської звітності «Бюджет капітальних інвестицій» на прикладі ДП «Адміністрація річкових портів» та оцінка його виконання за I квартал 2016 р.

№ з/п	Назва об'єкта	Код аналітичного і синтетичного обліку	Джерела фінансування капітальних інвестицій, тис. грн.							
			Внутрішні		Зовнішні		Усього			
			план	факт	план	факт	план	факт	відхилення +,-	виконання %
1	Капітальне будівництво	151	-	-	-	-	-	-	-	-
1.1	Підрядним способом	1511	-	-	-	-	-	-	-	-
1.2	Господарським способом	1512	-	-	-	-	-	-	-	-
2	Придбання (виготовлення) основних засобів	1521	348,0	4,1	-	-	348,0	4,1	-343,9	1,2
2.1	Офісна техніка	15211	12,0	-	-	-	12,0	-	-12,0	-
2.2	Радіонавігаційне обладнання	15212	336,0	4,1	-	-	336,0	4,1	-331,9	1,2
2.3	Транспортні засоби	15213	-	-	-	-	-	-	-	-
3	Придбання (виготовлення) інших необоротних матеріальних активів	1531	377,0	201,8	-	-	377,0	201,8	-175,2	53,5
3.1	Закупівля рятувальних жилетів	15311	377,0	154,9	-	-	377,0	154,9	-222,1	41,1
3.2	ЕККА	15312	-	21,1	-	-	-	21,1	21,1	-
3.3	Обладнання для суден	15313	-	8,6	-	-	-	8,6	8,6	-
3.4	Інші	15314	-	17,2	-	-	-	17,2	17,2	-
4	Придбання (створення) нематеріальних активів	1541	135,0	86,9	-	-	135,0	86,9	-48,1	64,4
4.1	Паспортизація ГТС	15411	120,0	85,2	-	-	120,0	85,2	-34,8	71,0
4.2	Програмні продукти	15412	15,0	1,7	-	-	15,0	1,7	-13,3	11,3
5	Модернізація, модифікація (добудова, дообладнання, реконструкція) основних засобів	1523	200,0	-	-	-	200,0	-	-200,0	-
5.1	Реконструкція мереж водопроводу	15231	200,0	-	-	-	200,0	-	-200,0	-
5.2	Реконструкція ГТС	15232	-	-	-	-	-	-	-	-
5.3	Модернізація інших об'єктів	15233	-	-	-	-	-	-	-	-
6	Капітальний ремонт	1524	319,0	-	738,0	-	1057	-	-1 057	-
6.1	Капітальний ремонт ГТС	15241	-	-	25,0	-	25,0	-	-25,0	-
6.2	Капітальний ремонт суден	15242	319,0	-	713,0	-	1 032	-	-1 057	-
Разом капітальних інвестицій		15	1 379	292,8	738,0	-	2 117	292,8	-1824,2	13,8

Запропонований бюджет включає внутрішні (власні) джерела фінансування капітальних інвестицій. У разі наявності фінансування за бюджетні кошти здійснюється з додержанням суворо цільового характеру. Як одержувач бюджетних коштів для фінансування капітальних інвестицій підприємство водного транспорту заповнює та подає Звіт про заборгованість за бюджетними коштами (форма № 7д, № 7м).

Оцінка виконання запропонованого бюджету капітальних інвестицій ДП «Адміністрація річкових портів» за I квартал 2016 р. показала, що з запланованих 2117 тис. грн. освоєно лише 292,8 тис. грн. або 13,8 %. Невиконання плану капітальних інвестицій пов'язане з кризовою економічною ситуацією в країні, а по деяким пунктам пояснюється відсутністю (нестачею) вільних обігових грошових коштів та ранжуванням заходів оновлення необоротних активів за першочерговістю і невідкладністю.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Доведено необхідність покращення аналітичного обліку капітальних інвестицій відповідно до їх видів і форм здійснення. Запропоновано визначати капітальні інвестиції як сукупність коштів та ресурсів, які підприємство вкладає у придбання або створення підрядним чи господарським способом матеріальних і нематеріальних необоротних активів, а також у поліпшення, які підвищують їх первісну вартість. Відповідно до розробленої аналітики для оцінки виконання запланованих заходів по капітальним інвестиціям розроблено форму бюджету капітальних інвестицій, що передбачає визначення об'єктів та заходів інвестування з урахуванням специфіки діяльності підприємств водного транспорту.

Перспективи подальших розвідок полягають в удосконаленні форм інтегрованої управлінської звітності щодо відображення інформації про здійснювані капітальні інвестиції з можливістю врахування ризиків для прийняття ефективних управлінських рішень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гавриловський О. С. Проблемні питання обліку капітальних інвестицій та шляхи їх вирішення / О. С. Гавриловський . – 2012. – № 4 (23). – С. 46-50.
2. Доценко О. В. Удосконалення обліку капітального ремонту основних засобів / О. В. Доценко // Бухгалтерський облік, аналіз та аудит. – 2010. – № 8 (110). – С. 270-276.
3. Измайлов Я. О. Облік і аналіз капітальних інвестицій: організація і методика: Навч. посіб. / Я. О. Измайлов. – Київ, 2009. – 22 с.
4. Кафка С. М. Основні засоби: класифікація для цілей обліку / С. М. Кафка // Вісник Житомирського державного технологічного університету. – 2013. – № 1. – С. 87-92.
5. Методичні рекомендації з обліку основних засобів: Наказ МФУ від 30.09.2003 р. № 561.
6. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Затв. наказом МФУ від 07.02.2013 р. № 73.
7. Пасько К. О. Основні засоби як відтворення фінансового джерела амортизаційних відрахувань на підприємстві / К. О. Пасько // Управління розвитком. – 2014. – № 3. – С.109-111.
8. Податковий кодекс України від 12.02.2010 р. № 2755-VI.
9. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: Затв. наказом МФУ від 27.04.2000 р. № 92.
10. Про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : Інструкція, Наказ МФУ від 30.11.1999 р. № 291.
11. Рзаєв Д. О. Основні засоби підприємства: аспекти та аналіз ефективності використання / Д. О. Рзаєв // Моделювання та інформаційні системи в економіці. – 2015. – № 91. – С. 235-246.
12. <http://www.ukrstat.gov.ua> – Державна служба статистики України.

Семенова С.Н.

АНАЛИТИЧЕСКИЙ УЧЕТ В УПРАВЛЕНИИ КАПИТАЛЬНЫМИ ИНВЕСТИЦИЯМИ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ ВОДНОГО ТРАНСПОРТА

Водный транспорт как фондоемкая отрасль национальной экономики требует значительного обновления объектов портовой инфраструктуры и флота. Для информационного обеспечения принятия необходимых инвестиционных решений данных синтетического учета и агрегированной финансовой отчетности недостаточно, потому возникает необходимость разработки системы аналитического учета и управленческой отчетности соответственно с отраслевыми особенностями водного транспорта.

Ключевые слова: капитальные инвестиции, аналитический учет, управленческая отчетность, водный транспорт.

Semenova S.

ANALYTICAL ACCOUNTING IN THE MANAGEMENT OF CAPITAL INVESTMENTS AT ENTERPRISES OF WATER TRANSPORT

Water transport sector as capital high-capacity national economy needs a significant upgrade of port infrastructure facilities and fleet, delivery of information to take the necessary investment decisions and synthetic accounting and data aggregated financial accounting is not enough, because there is a problem of developing a system of analytical accounting and management reporting, accounting to industry specifics.

Keywords: capital investment, analytical accounting, management reporting, water transport.

УДК 338.47

Корнійко Я.Р.

ТЕХНОЛОГІЧНІ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ПЕРЕВАГИ ФОРМУВАННЯ МУЛЬТИМОДАЛЬНИХ ТРАНСПОРТНО-ЛОГІСТИЧНИХ ЦЕНТРІВ

У статті проведено дослідження безпосередніх переваг розвитку морських торговельних портів України за рахунок формування на їх основі мультимодальних транспортно-логістичних центрів.

Ключові слова: морські торговельні порти України, контейнерні перевезення, єдиний центр обміну даними, транспортно-логістичне обслуговування.

Постановка проблеми. Для розвитку України як морської держави необхідно забезпечити організацію неперервного розподілу та руху вантажів територією портів Чорноморського регіону. Цей інтеграційний процес затримує низький рівень використання новітніх технологій у наданні послуг транспортно-логістичного сервісу.

Аналіз останніх публікацій. Проблематика досліджень щодо передумов розвитку морських торговельних портів України висвітлюється у працях багатьох вітчизняних вчених-економістів: Боняр С.М., Карпенко О.О., Котлубай А.М., Примачев М.Т., Сокур І.М., Сумець О.М., Бабенкова Т.Ю., Савчук В.Д. та інших. Проте, питання щодо технологічних та інформаційних переваг формування мультимодальних транспортно-логістичних центрів на території портів залишається актуальним.

Невирішена раніше частина загальної проблеми. Глобалізація світових економічних процесів приводить до посилення конкурентної боротьби на ринку транспортних послуг та необхідності впровадження новітніх технологій і принципово нових підходів в обслуговуванні клієнтів. Сучасні українські реалії функціонування морських торговельних портів у цьому напрямку свідчать про досить низький рівень розвитку. Саме тому, для усунення наявних проблем та підвищення попиту на портові послуги, пропонується провести кардинальні зміни у їх функціонуванні шляхом формування мультимодальних транспортно-логістичних центрів та впровадження новітніх технологій з обслуговування клієнтів.

Постановка завдання. Метою статті є висвітлення технологічних та інформаційних переваг формування мультимодальних транспортно-логістичних центрів на основі морських торговельних портів України.